

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.1.153](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.153)

УДК 332:005.521.46:78.3(477)

*I. В. Томашук,
асистент кафедри аналізу та статистики,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: 0000-0001-6847-3136*

НОВІ ПІДХОДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЗМІН У ДЕРЖАВНІЙ РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ

*I. Tomashuk
assistant of the department of analysis and statistics,
Vinnytsia National Agrarian University*

NEW APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF THE RURAL TERRITORIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION AND CHANGES IN THE STATE REGIONAL POLICY

У статті проаналізовано реформу децентралізації у контексті її впливу на демократичну трансформацію й консолідацію суспільства, а також на національну та місцеву ідентичність, зміцнення державності і згуртованості в країні, посилення потенціалу громад й адміністративної ефективності місцевих органів влади. Даються рекомендації щодо подальшого формування дієздатного та відповідального місцевого самоврядування, впорядкування адміністративно-територіального устрою, вдосконалення організаційної системи управління й державного управління, створення територіальної консолідації шляхом ефективного поглиблення децентралізації владної реформи. Наголошено, що найважливішим результатом бюджетної децентралізації є збільшення частки місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів. Підкреслюється, що децентралізація - це одна з «орієнтованих на людину» реформ в Україні. Стверджується, що стратегічні цілі управління об'єднаними територіальними громадами повинні базуватися на досягненні саморозвитку, самозабезпеченості та самозайнятості шляхом використання внутрішнього потенціалу громади, що призведе до самодостатності у всіх сферах їхнього життя. Зроблено висновки, що пріоритетом роботи українського уряду щодо формування державної регіональної політики є створення конструктивного, рівноправного діалогу між центральною, регіональною та місцевою владою та органами місцевого самоврядування.

Decentralization reform has been analyzed in the context of its impact on democratic transformation and consolidation of society, nationwide and local identity, strengthening the statehood and cohesion of the country, enhancing the capacity of communities and the administrative effectiveness of local governments. Recommendations for further formation of capable and responsible local self-government, streamlining of the administrative-territorial system, improvement of the system of organization of government and public administration, ensuring of territorial consolidation through effective deepening of the decentralization of power

reform are substantiated. The effectiveness of state regulation of regional development and regional governance depends significantly on the interaction between central state executive bodies, local (at the level of regions), state executive bodies and regional self-government bodies, as well as on the optimal organization of power directly at the level of sub-national regions of primary division. It is emphasized that the most significant result of fiscal decentralization is the increase in the share of local taxes and fees in local budget revenues. It is emphasized that decentralization is one of the most «human-centered» reforms implemented in Ukraine. Decentralization of power as a component of state policy on regional development is one of the defining agenda of reforms in Ukraine. It has created the groundwork for rooting institutional change, for improving the quality of life of citizens, and for the continuation of sectoral reforms. Thanks to the creation of a new system of distribution of powers between central and local authorities in Ukraine, a new system of relations between different branches of power and a new balance of checks and balances are in fact being formed today. It is argued that the strategic goals of managing territorial communities should be based on the achievement of self-development, self-sufficiency and self-employment through the use of the community's internal potential, which will result in self-sufficiency in all spheres of its life. It is concluded that the priority of the Ukrainian government's activity in shaping state regional policy is the creation of constructive equal dialogue between central, regional and local authorities, as well as local self-government bodies.

Ключові слова: сільські території; децентралізація; місцеве самоврядування; стратегія; об'єднані територіальні громади (ОТГ); інтеграція.

Key words: rural areas; decentralization; local self-government; strategy; integrated territorial communities; integration.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Децентралізація управління - одна з найважливіших реформ, яка впроваджується в Україні за останні роки. Її головне значення полягає в передачі значної частини адміністративних повноважень та коштів з центрального (урядового) рівня на рівень органів місцевого самоврядування. Принцип децентралізації - принцип субсидіарності.

Одним із ключових факторів успішної децентралізації управління в Україні є вдосконалення інституціональної підтримки процесу формування об'єднаних територіальних громад та їх подальший розвиток [1]. Модернізація публічної влади повинна мати на меті створення орієнтованої на споживача системи державного управління, яка є невід'ємною частиною механізму соціально-політичного захисту населення [2] й сприяє їх соціальній та політичній діяльності.

Ефективність державного регулювання регіонального розвитку та регіонального управління значною мірою залежить від взаємодії між центральними державними органами виконавчої влади, місцевими (на регіональному рівні), державними органами виконавчої влади й органами регіонального самоврядування [14] також від оптимальної організації влади безпосередньо на рівні субнаціональних регіонів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роль органів державної влади та урядів, місцевого самоврядування й механізми децентралізації владних повноважень - у центрі уваги багатьох економістів, політиків і соціологів. Важливий внесок у формування національної регіональної політики та соціально-економічної політики регіонів внесли такі провідні вчені як Г. Калетнік, І. Гончарук, А. Мазур, В. Бондаренко, В. Борщевський, В. Волошин, Я. Жаліло, О. Шевченко, В. Романова, Ю. Ковбасюк, А. Лелеченко, О. Васильєва, В. Куйбіда, А. Ткачук, М. Плотнікова, В. Россоха та ін.

Водночас проблеми формування і реалізації сучасної регіональної політики, взаємовідносини між центральною та регіональною владою, розподілу повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування, а також правового забезпечення сучасної української держави залишаються надзвичайно актуальними та потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка й поглиблення теоретико-методологічних основ та прикладних положень багатofункціонального розвитку сільських територій в умовах децентралізації повноважень. Аналіз ефективності децентралізації під впливом інтеграційних процесів у світовій економіці як механізм соціально-економічного відродження України. Визначення нових підходів до встановлення цілей, пріоритетів також механізмів реалізації державної регіональної політики та регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динаміка формування відносин у державному секторі в умовах децентралізації управління визначає необхідність виявлення принципово нових адміністративних підходів. Специфічні умови природного та соціального середовища сільських територій, виникнення яких

супроводжується впливом ідеологічних, політичних, соціальних та економічних факторів на макро- й мікрорівні характеризуються нестабільністю, зростаючою асиметрією і диспропорцією розвитку [12]. Вирішення вищезазначених проблем потребує певних соціально-економічних та адміністративних впливів для підтримки життєздатності й управління розвиваючою сукупністю.

Основна мета багатофункціонального сільського розвитку - підвищити зв'язок і зменшити конкуренцію. Посилення інтеграційних процесів у світовому економічному та політичному просторі визначається вектором економічного розвитку регіонів. Збалансована внутрішня та зовнішня політика в соціально-економічній сфері, в свою чергу [5; 12], сприяє реалізації внутрішнього потенціалу та збільшенню стійких переваг також у межах місцевої економіки.

Державна регіональна політика складається із стратегічних заходів, засобів, механізмів, інструментів та координованих дій органів державної влади та місцевого самоврядування з метою забезпечення розвитку держави в цілому та сталого збалансованого розвитку її регіонів. Відповідно до поставлених цілей, державна регіональна політика сприяє створенню повноцінного життєвого середовища для населення в усіх регіонах України [9], впливає на гарантію просторової єдності держави та сталого збалансованого розвитку її регіонів.

Децентралізація влади як частина політики регіонального розвитку держави є однією з визначальних програм реформ в Україні. Вона заклала основи вкорінення інституціональних змін та покращення якості життя громадян та є важливим для продовження галузевих реформ. Завдяки створенню нової системи розподілу влади між центральною та місцевою владою в Україні сьогодні створюється нова система взаємовідносин між різними гілками влади та новий баланс взаємного контролю [7; 15]. Слід зазначити, що низка проблемних питань залишається невирішеною для взаємодії «центр - регіон - місцеве самоврядування» (рис. 1) [9].

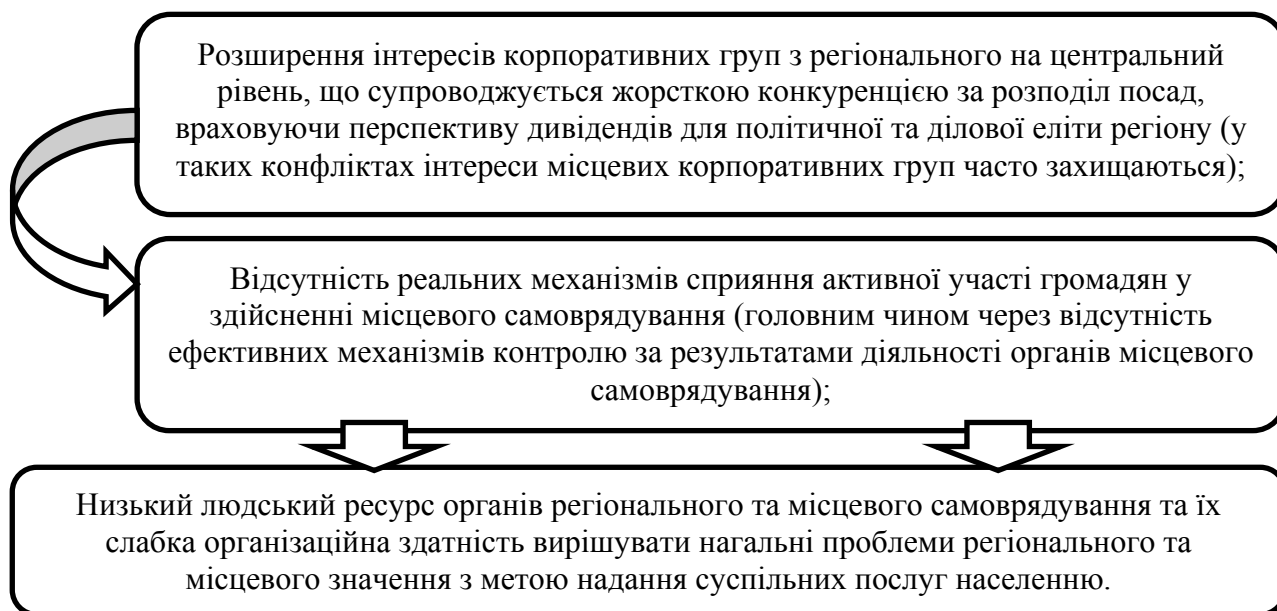

Рис. 1. Сучасні проблеми взаємодії вертикалі влади

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Як показав світовий досвід, успішна реалізація проектів територіального розвитку, що здійснюються та втілюються територіальними громадами, має значний вплив на розвиток економіки регіону та загальну згуртованість. Посилення потенціалу громади може ефективно впливати на суттєві характеристики власної якості життя [1; 7], якщо основа для сталого розвитку громади базується на принципах інклюзивності.

Найважливішими нормативно-правовими актами, що регулюють відносини у сфері місцевого самоврядування, у тому числі щодо привабливості ресурсів та узгодженості діяльності органів влади та управління, просторового планування та стратегічного розвитку територіальних громад, є закони України «Про місцеве самоврядування», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про органи самоорганізації населення», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про асоціації органів місцевого самоврядування», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про засади державної регіональної політики», «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад»; Бюджетний кодекс, Податковий кодекс, Земельний кодекс, Водний кодекс, Кодекс адміністративного судочинства, а також інші галузеві та антикорупційні закони [12].

Нині в Україні налічується 705 об'єднаних територіальних громад із 1204 запланованих (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка формування об'єднаних територіальних громад в Україні (2015-2018 рр.)

Рік	Кількість громад	Кількість рад	Площа, км ²	Населення, тис. осіб
2015	159	805	36558,1	1389,1
2016	207	943	51113,7	1727,6
2017	299	1374	76352,6	2506,9
2018	40	678	35811,2	1407,8
Усього	705	3800	199835,6	7031,4

Джерело: сформовано на основі [6]

За розрахунками науковців ННЦ «Інститут аграрної економіки» у 2015–2017 рр. до складу ОТГ увійшло лише 29,4 % або 2366 сільських населених пунктів від загальної кількості 8049 сіл і селищ, з яких 1550 сіл та селищ входять до міських, 2846 – до селищних, 3653 – до сільських ОТГ. В середньому по Україні до складу однієї ОТГ входять 12 сільських населених пунктів з розмахом варіації від 5 до 40 населених пунктів [11; 14].

У цьому контексті стратегічні цілі управління ОТГ повинні базуватися на досягненні саморозвитку, самозабезпеченості та самозайнятості шляхом використання внутрішнього потенціалу громади, що призведе до самодостатності у всіх сферах їхнього життя.

Ефективність здійснення децентралізації - це узгоджена системна робота «організму території» через конкретні практики (рис. 2).

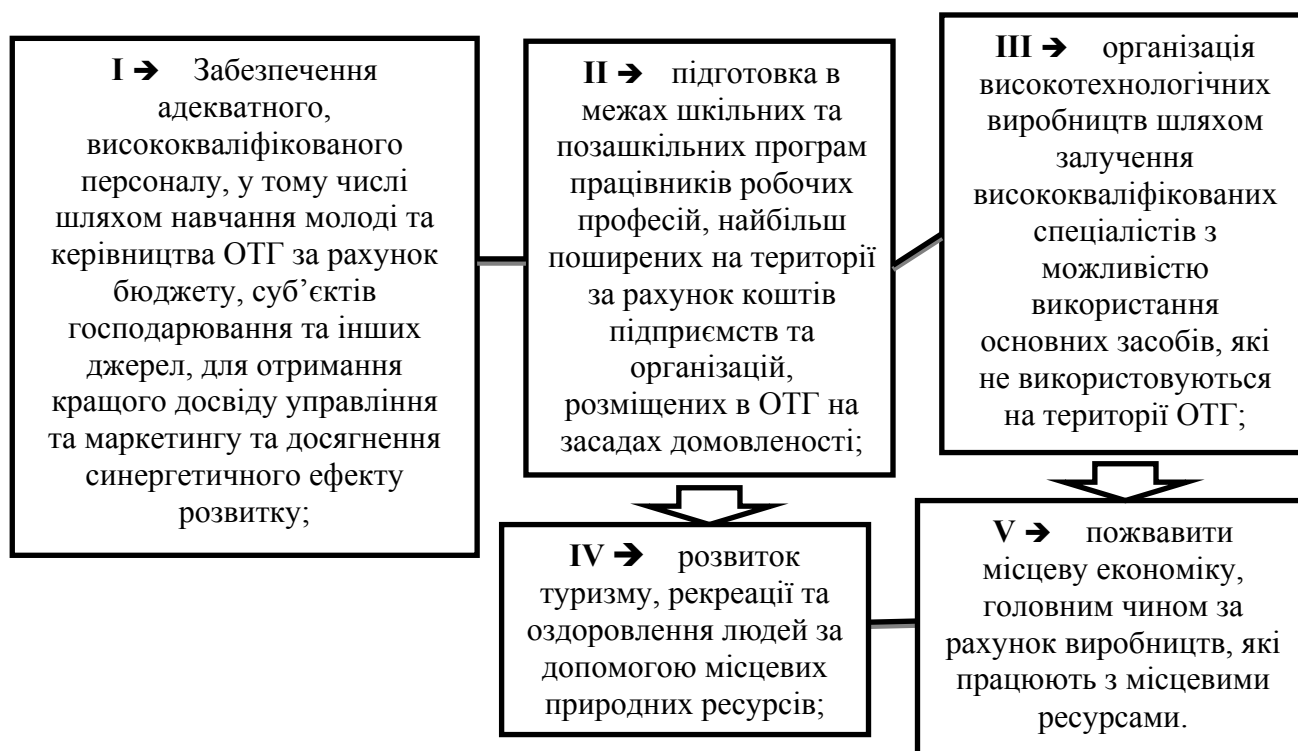

Рис. 2. Головні складові ефективної роботи ОТГ

Джерело: сформовано на основі [3;13]

Створення ОТГ пропонує громаді нові, розширені можливості для сприяння розвитку бізнесу в громаді (табл. 2).

Таблиця 2.

Основні можливості сприяння розвитку сільських територій

	Характеристика можливостей
I	Підвищення стратегічної ясності щодо економічного середовища, обсягів попиту, перспектив розподілу ресурсів, інфраструктурної підтримки тощо завдяки визначенню стратегічних цілей та пріоритетів ОТГ, які можуть бути використані для вирішення пріоритетів бізнес-сектору в стратегіях ОТГ;
II	Позбутися бюрократичного та корумпованого тиску центру;

III	Спрощення адміністративних процедур шляхом розширення повноважень самоврядування;
IV	Збільшення місцевих бюджетних ресурсів, які можуть бути використані для проектів підтримки бізнесу, муніципально-приватного партнерства та муніципальних придбань;
V	Оптимізація перенаправлення ресурсів на місцевий розвиток за рахунок можливості вільного вибору пріоритетів розвитку в рамках стратегічного розвитку ОТГ;
VI	Можливості здійснювати масштабні проекти, засновані на міжмуніципальній співпраці, участі в міжрегіональному та міжнародному (включаючи транскордонне) співробітництво;
VII	Поліпшення якості технічної інфраструктури: дороги, електрика та вода, телекомунікації, рух транспорту тощо;
VIII	Впровадження спеціальних програм сприяння економічному розвитку в Співтоваристві;
IX	Створення нових кластерів та точок зростання внаслідок зміни потоків ресурсів, інфраструктури та зростання потужностей внутрішнього ринку за рахунок збільшення купівельної спроможності громади.

Джерело: сформовано за результатами дослідження

У той же час існує низка специфічних проблем для новостворених ОТГ, для яких інституційна нестабільність є само собою зрозумілою (рис. 3).

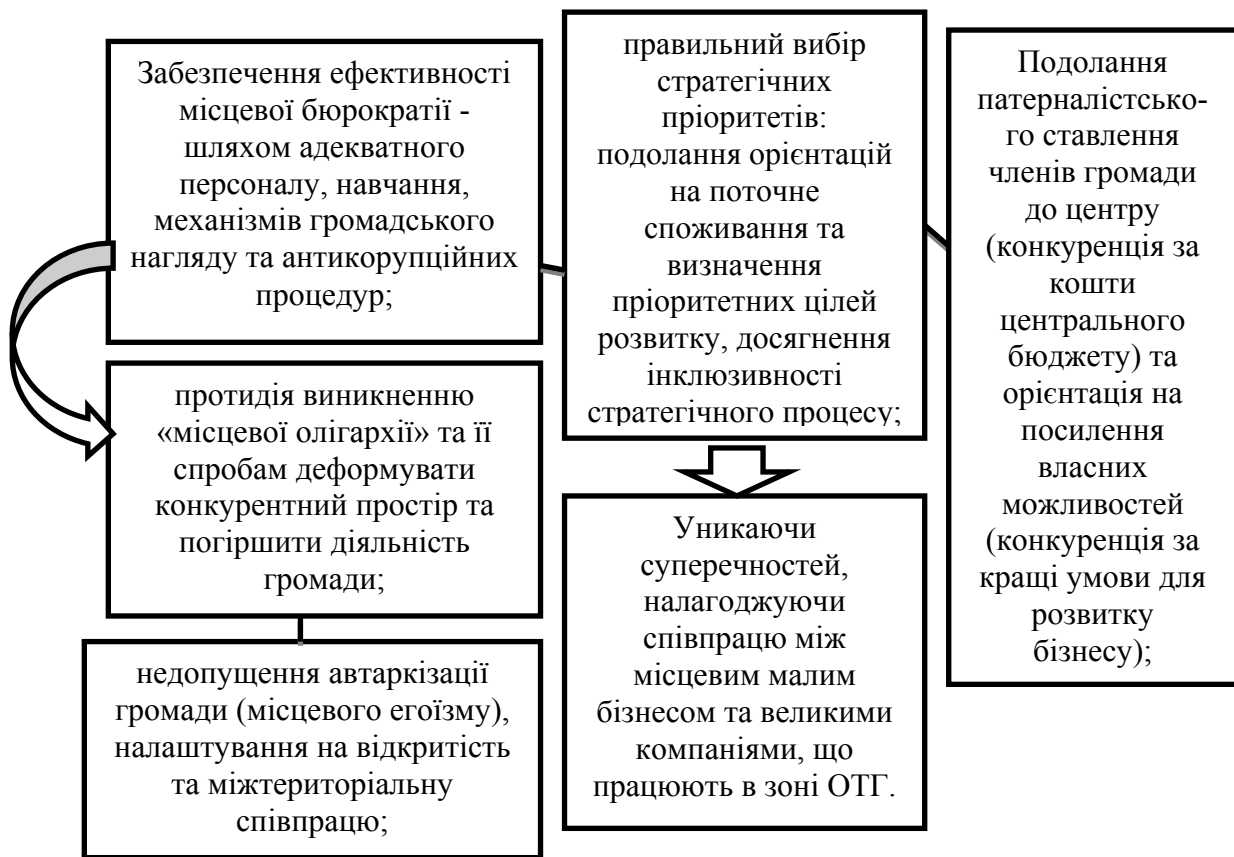

Рис. 3. Основні виклики становлення сучасних ОТГ в Україні

Джерело: сформовано на основі [7]

Крім того, вдосконалення інституційних важелів розвитку об'єднаних територіальних громад на сучасній фазі децентралізації управління в Україні передбачає вирішення трьох основних груп пріоритетних завдань (рис. 4).

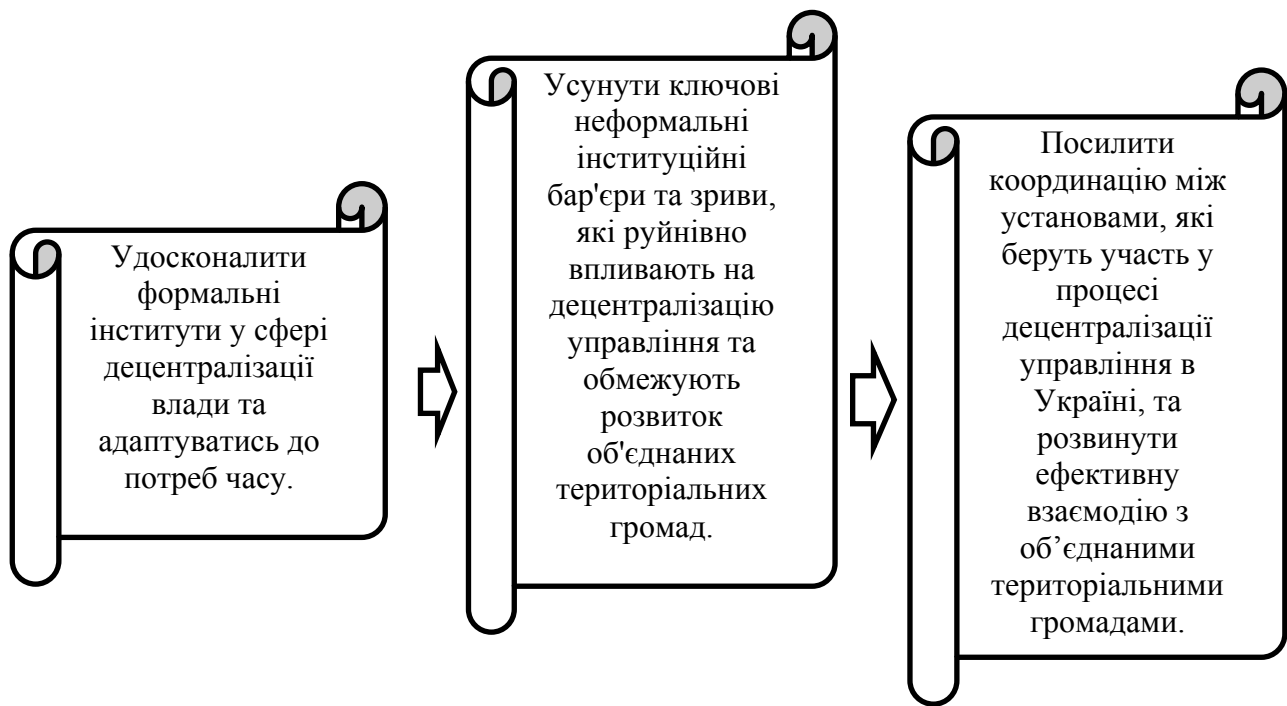

Рис. 4. Основні завдання децентралізації управління в Україні

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Найвагомішим результатом бюджетної децентралізації є зростання частки місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів з 2,5 % у 2012-2014 роках до 30 % у 2018 році, в основному за рахунок передання окремих податків та зборів до місцевих бюджетів. У 2018 році обсяг місцевих бюджетів вперше перевищив обсяг державного бюджету і склав 52 % консолідованого бюджету України. Для порівняння, у 2014 році ця частка складала 42 %. Стандарт співвідношення доходів державного та місцевих бюджетів більшості країн ЄС – 50:50 – може вважатися досягнутим [7]. Через місцеві бюджети в Україні перерозподіляється понад 15 % ВВП.

Частка власних доходів місцевих бюджетів (загальний фонд) у ВВП у 2018 році становила 7,1 % (у 2014 році – 5,1 %), у 2019 році складе 6,8 % (прогноз), а самі власні доходи місцевих бюджетів зросли з 68,6 млрд грн. у 2014 р. до 234,1 млрд грн. у 2018 році, за прогнозом на 2019 рік – 267 млрд грн. Власні доходи на одного мешканця зросли з 203,4 грн. у 2016 році до 415,4 грн. у 2018 році (+31,5 %), а за прогнозом на 2019 рік складуть 503,9 грн. (+23,1 %) [7].

Сумарний обсяг фінансового ресурсу місцевих бюджетів у 2019 році складе 588,9 млрд. грн., що на 35,6 млрд. грн. або на 6,4% більше, ніж у 2018 році. Аби збільшити ресурс місцевих бюджетів, на місцях залишаються надходження від: податку на доходи фізичних осіб від доходів за здавання в оренду земельних ділянок; 5 % рентної плати за видобуток вуглеводнів; земельний податок за лісові землі; 13,44% акцизного податку з пального. Загалом на 2019 рік для всіх територіальних громад залучено додатковий ресурс в обсязі 44,6 млрд. грн. За оцінкою Міністерства фінансів України, доходи місцевих бюджетів у 2019 році зростуть у порівнянні з 2018 роком на 41,4 млрд. грн. (на 16,6%) до 291,1 млрд. грн. [7].

Закон про бюджет на 2019 рік вніс такі зміни для підтримки місцевих бюджетів, які вже мають позитивний вплив:

- скасовано послуги з оплати за землю залізничним підприємствам - через поновлення оподаткування цих земель місцеві бюджети отримують 1,2 млрд грн;
- відшкодовано майже 0,4 млрд грн. втрат доходів місцевих бюджетів через надання пільг на сплату земельного податку суб'єктам космічної діяльності та літакобудування;
- змінено базу та підвищено ставки туристичного податку (встановлено у відсотках від мінімальної заробітної плати), що дає місцевим бюджетам додаткові 120 млн. грн.
- продовжено фінансування з державного бюджету, а не з коштів місцевого бюджету, оплата послуг з патронату на дітей та виплата допомоги на дитину в сім'ї опікуна (до 2027 року), заощадивши щонайменше 21 мільйон гривень у місцевих бюджетах.

Також не дозволено:

- погашення заборгованості з місцевих бюджетів за середньостроковими позиками - таким чином заощаджуючи 9 млрд грн.;
- конфіскація залишків місцевих бюджетів для компенсації втрат у сільськогосподарському та лісовому виробництві, які не використовуються протягом двох років, тобто уникнено втрат у 800 млн. грн.;

- перекладання на місцеві бюджети фінансування ВНЗ державної власності I-II рівнів без статусу окремих юридичних осіб, що дозволяє заощадити кошти місцевого самоврядування у розмірі 862,4 млн грн.;
- покладання на міста та ОТГ відповідальності обласного рівня за надання гарантій за місцевими запозиченнями, тобто міста та ОТГ обезпечені від необхідності розраховуватись за борги обласної влади.

Натомість уперше передбачено:

- додатковий ресурс для міст обласного значення та ОТГ - дохід від штрафних санкцій за порушення законодавства про працю та містобудування, накладені відповідальними органами місцевого самоврядування, у розмірі близько 440 млн грн;

- додатковий ресурс для бюджетів міст обласного значення та ОТГ – 37% рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування. У Податковому кодексі збільшено в 1,5 раза ставки за цим податком, однак, тимчасово у 2019 році 13% цієї рентної плати будуть перераховуватись до спеціального фонду Держбюджету. Потенційні додаткові доходи місцевих бюджетів складуть 260 млн грн.;

- враховуючи специфіку роботи комунальних підприємств, які надають комунальні послуги: вони сплачують ПДВ після отримання коштів від споживачів, а не з моменту надання послуг, що захищають комунальні послуги від податкової заборгованості;

- новий механізм розподілу коштів дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я. Обласна влада розподілятиме ресурс за погодженням з Урядом, що має забезпечити від упередженого та суб'єктивного розподілу ресурсу. Для забезпечення справедливості АМУ (асоціація міст України - всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування) наполягала запровадити прямий розподіл цієї дотації між місцевими бюджетами [7].

Варто також відзначити зростання надання громадам централізованих фінансових ресурсів. Обсяг фінансування розвитку територій з Державного бюджету зріс з 0,5 млрд. грн. у 2014 році до 19,37 млрд. грн. у 2018 році. Порівняно з 2014 роком у 39 разів зросла державна підтримка на розвиток територіальних громад та розбудову їх інфраструктури. Обсяг коштів субвенції на формування структури ОТГ у 2018 р. склав 1,9 млрд. грн., на 2019 рік обсяг субвенції було заплановано у розмірі 2,1 млрд. грн.; кількість фінансованих проектів збільшилася з 1451 до 2456. Обсяг Державного фонду регіонального розвитку зріс з 2,9 млрд. грн у 2015 році до 6,0 млрд. грн. у 2018 році, а кількість проектів – з 876 до 806 [7].

Орієнтуючись на загальноновизнані, у першу чергу європейські, здобутки демократичної організації влади, відносини держави та регіонів мають надалі будуватись на чітких принципах (рис. 5).

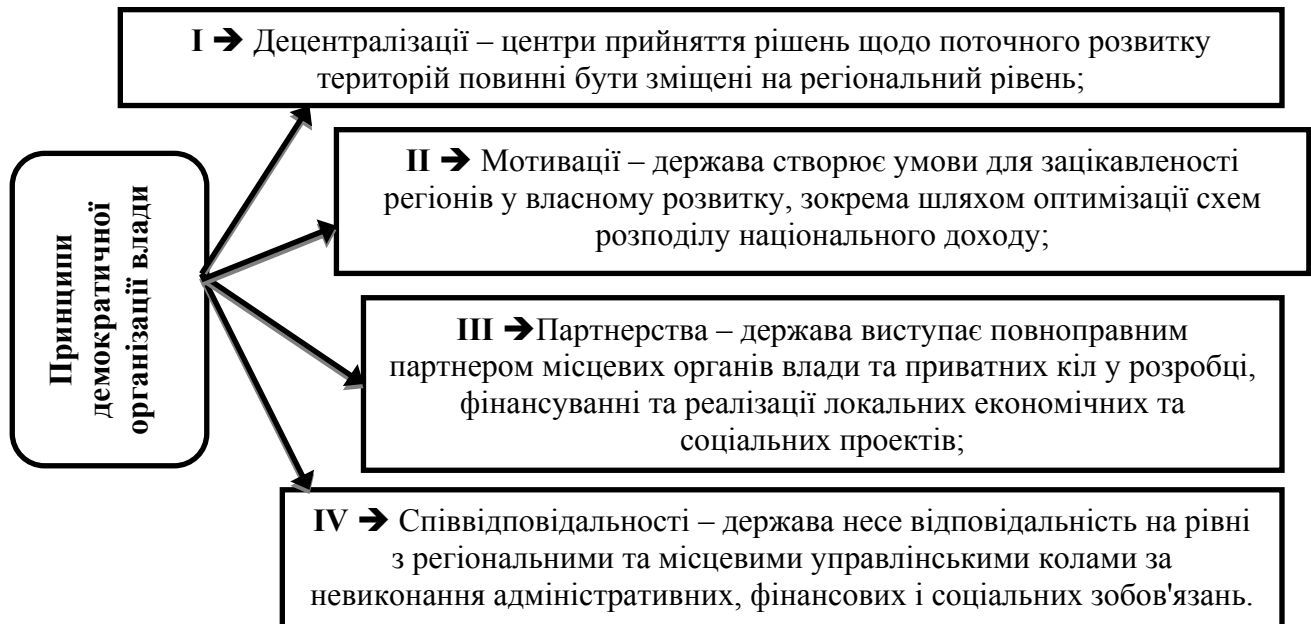

Рис. 5. Головні принципи демократичної організації влади

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Реформа децентралізації відбувається в Україні в дуже складних умовах з високими системними ризиками зовнішнього та внутрішнього походження. Один з найбільших внутрішніх ризиків - глибока інституційна криза. Події навколо президентських виборів 2019 року показали, що криза, на жаль, не припинила зростати.

Виникнення інституціональної кризи в Україні пов'язане насамперед із кризою ідентичності. Під впливом глобальних тенденцій, а також накопичених внутрішніх суперечностей, політичних катаклізмів тощо, відбулися кардинальні зміни в структурі суспільства, реформа економічних відносин, що призвело до «ерозії»

інституційних процедур і, отже, до руйнування чи ослаблення багатьох усталених інститутів [7]. Це ускладнювало ідентифікацію поведінки представників багатьох соціальних груп та бізнес-структур, використовуючи певні інституційні моделі, що призвело до втрати довіри до влади.

У сьогоdnішньому контексті існують додаткові ризики для місцевої ідентичності. Поява цих ризиків пов'язана зі світовими тенденціями зростання територіальної неоднорідності, а також із специфічними для України чинниками. Проблеми місцевої ідентичності характеризуються, зокрема:

- продовження процесів урбанізації та «вимивання» сільського населення, тим самим змінюючи інституційний «профіль» міських поселень та послаблюючи базу ідентичності сільського населення;
- значні відмінності на місцевих ринках праці, що посилюють еміграцію з трудомістких регіонів;
- сильна зовнішня міграція робочої сили;
- компактне житло для внутрішньо переміщених осіб (особливо це стосується підконтрольних районів Донецька та регіонів Харкова та Запоріжжя) - це вимагає повторної ідентифікації членів громад-реципієнтів іммігрантів [7; 9].

Децентралізація передбачає створення нової моделі територіальної організації влади, повноважень та відповідальності. Водночас це стимулює розвиток системи місцевого самоврядування та формування спроможних територіальних громад, впливає на вдосконалення державної регіональної політики тощо [4; 10]. У той же час успішне проведення реформ децентралізації тісно пов'язане з формуванням нового покоління місцевих політиків та посадових осіб місцевого самоврядування в принципово нових умовах організації праці та потребуватимуть нових знань, умінь та навичок.

Слід виділити важливу системну роль децентралізації у боротьбі з тіньовою економікою України. Як засіб інституціональної модернізації, децентралізація зміцнює місцеві інституційні системи, пристосовує їх до структури місцевих ресурсів і тим самим оптимізує їх використання [7; 8]. Впровадження цієї моделі повинно стати новим етапом впровадження реформи державного управління в Україні.

Щоб створити нову основу для ідентичності Об'єднаних Співтовариств при здійсненні реформи децентралізації в Україні, потрібно забезпечити вирішення основних завдань (рис. 6).

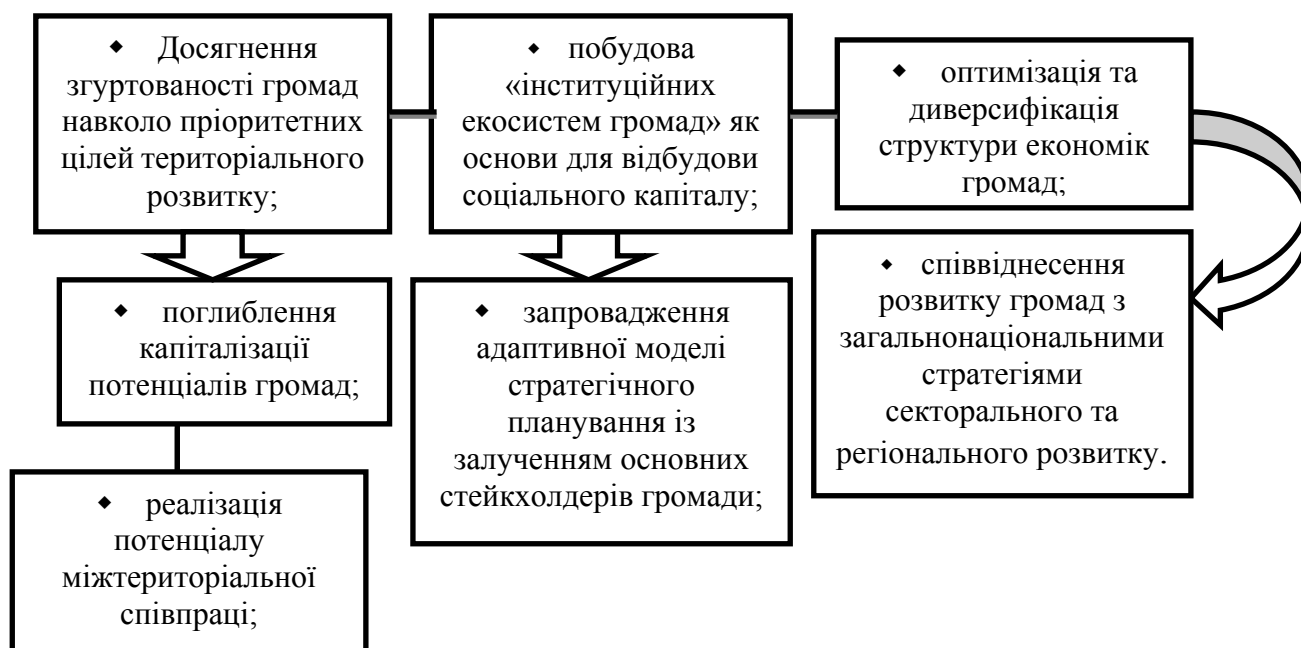

Рис. 6. Основні завдання реалізації реформи децентралізації в Україні

Джерело: сформовано за результатами дослідження

23 січня 2019 року Кабінет Міністрів затвердив план дій щодо реалізації концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної влади в Україні на період 2019-2021 рр., який складався із семи основних завдань, серед яких: затвердження владою нової територіальної бази для діяльності в громаді; (затвердження муніципалітетів усіх регіонів) для максимального сприяння добровільному об'єднанню та належності, особливо у містах регіонального значення; затвердження нової територіальної основи діяльності органів влади на районному рівні (моделювання адміністративно-територіального устрою на рівні району) [7; 14].

Згідно з цим документом, першою основною метою другого етапу реформи є затвердження нової територіальної бази діяльності місцевих та регіональних органів влади. Необхідно завершити складання перспективних планів формування ОТГ [7], які повністю (100%) охоплюють територію кожного регіону та виконують офіційні методичні рекомендації уряду.

Основним законодавчим стимулом для досягнення цієї мети може стати удосконалення та спрощення процедури затвердження перспективних планів, відповідно до законопроекту № 9441 «Про внесення змін до

Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (щодо перспективних планів формування територій громад Автономної Республіки Крим, областей)». Згідно чинного Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», перспективні плани затверджуються обласними радами, які в деяких випадках демонструють політичні амбіції віце-корпусу [2; 7], а не пріоритет представництва спільних інтересів відповідних місцевих органів влади.

З огляду на такі реалії, у даному урядовому законопроекті пропонується надати право затверджувати перспективні плани формування ОТГ виключно Кабінету Міністрів України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Реформа децентралізації має великий потенціал для стимулювання розвитку регіонів і, завдяки цьому, розвитку всієї країни. Сьогодні пріоритетом роботи українського уряду щодо формування державної регіональної політики є створення конструктивного, рівноправного діалогу між центральною, регіональною та місцевою владою та органами місцевого самоврядування. Нова якість таких відносин стане можливою на основі перенесення центру прийняття рішень щодо регіонального розвитку на регіональний рівень з метою максимального розвитку регіонів на основі наявних місцевих ресурсів.

Необхідність ефективної регіональної політики на сучасному етапі розвитку української держави очевидна. Якість та швидкість реформ в регіонах та по всій країні залежать від того, як здійснюється державне регулювання регіонального розвитку. Децентралізація по праву може розглядатися як одна з «людиноцентричних» реформ, що здійснюються в Україні. На основі зміцнення спроможності громад за короткий проміжок часу відбувається якісне вдосконалення найближчого середовища життєдіяльності людей, здатності реалізувати свої прагнення до якісної освіти, медицини, культури та соціального захисту.

Однією з потенційних переваг децентралізації є підвищення ефективності використання внутрішньогосподарського потенціалу територіальних громад та підприємницької діяльності його жителів. У той же час досягнення цього результату безпосередньо залежить від ефективності механізмів підтримки та стимулів економічної діяльності на базовому рівні.

Список літератури.

1. Agricultural Policies for Poverty Reduction (2015). URL: <https://www.cabi.org/bookshop/book/9781780641058> (дата звернення 04.11.2019).
2. Борщевський В., Волошин В.І. Інституційні важелі розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації управління. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/vazheli_rozvytku-a6b6a.pdf (дата звернення 17.11.2019).
3. Гончарук І.В. Роль сільськогосподарських кооперативів у забезпеченні сталого розвитку сільських територій Вінницької області. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 8. С. 56-67.
4. Гончарук І.В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 4 (32). С.19-30.
5. Global Food Security: Challenges for the Food and Agricultural System (2015). URL: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/ocd/agriculture-and-food/global-food-security_9789264195363-en#page1 (дата звернення 21.11.2019).
6. Децентралізація. URL : <https://decentralization.gov.ua/gromada> (дата звернення 12.12.2019).
7. Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. К.: 2019. 115 с.
8. Калетнік Г. М., Мазур А. Г. Науково-теоретичні засади формування та розвитку людського капіталу в сільських територіях. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 10. С. 7-25.
9. Ковбасюк Ю.В. Нові підходи до формування регіональної політики та регіонального управління. *Актуальні проблеми економіки*. № 7(157). 2014. С. 246-253.
10. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К. : 2017. 110 с.
11. Лише третина сільських населених пунктів увійшли до ОТГ. Agravery. URL : <http://agravery.com/uk/posts/show/lise-tretina-silskih-naselenih-punktiv-uvijšli-do-otg> (дата звернення 18.10.2019).
12. Плотнікова М. Ф. Стратегічні засади розвитку сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 17. Частина 2. 2018. С. 43-46.
13. Россоха В., Плотнікова М. Розвиток сільських територій України в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. *Економічний дискурс*. Міжнародний науковий журнал. Вип. 4. 2018. С. 42-53.
14. Ткачук А. Про якірну точку та можливості сільського розвитку. URL: <http://www.csi.org.ua/pro-yakir-nu-tochku-ta-mozhlyvosti-silskogo-rozvytku/> (дата звернення 22.12.2019).
15. Tomashuk I. V. (2017). Problems and prospects of management development of rural territories. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 3. № 5 December, pp. 214-220.

References.

1. Brooks, J. (2015), "Agricultural Policies for Poverty Reduction", available at: <https://www.cabi.org/bookshop/book/9781780641058> (Accessed 04 November 2019).
2. Borschevsky, V., and Voloshin, V.I. (2016), "Institutional levers of development of united territorial communities in the conditions of decentralization of management", available at: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/vazheli_rozvytku-a6b6a.pdf (Accessed 17 November 2019).
3. Goncharuk, I.V. (2017), "The role of agricultural cooperatives in ensuring the sustainable development of rural areas in Vinnytsia region", *EKONOMIKA. FINANSY. MENEDZhMENT: aktualni pytannia nauky i praktyky*, vol. 8, pp. 56-67.
4. Goncharuk, I.V. and Tomashuk, I.V. (2018), "State regulation of rural potential resource development: general aspects", *EKONOMIKA. FINANSY. MENEDZhMENT: aktualni pytannia nauky i praktyky*, vol. 4 (32), pp.19-30.
5. OECD (2015), "Global Food Security: Challenges for the Food and Agricultural System", available at: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/agriculture-and-food/finel-food-security_9789264195363-en#page1 (Accessed 21 November 2019).
6. Decentralization (2019), available at: <https://decentralization.gov.ua/gromada> (Accessed 12 December 2019).
7. Zhalilo, E.A. Shevchenko, O.V. and Romanova, V.V. (2019), Detsentralizatsiia vldy: poriadok denni na serednostrokovu perspektyvu. *Analitychna dopovid* [Decentralization of power: an agenda for the medium term. Analytical report], National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine.
8. Kaletnik, G.M. and Mazur, A.G. (2016), "Scientific and theoretical principles of formation and development of human capital in rural territories", *EKONOMIKA. FINANSY. MENEDZhMENT: aktualni pytannia nauky i praktyky*, vol. 10, pp. 7-25.
9. Kovbasyuk, Yu.V. (2014), "New approaches to regional policy making and regional governance", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 7 (157), pp. 246-253.
10. Lelchenko, A.P. Vasilyeva, O.I. Kuibida, V.S. and Tkachuk, A.F. (2017). *Mistseve samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii povnovazhen.* [Local self-government in the conditions of decentralization of powers], Kyiv, Ukraine.
11. Agravery (2018), "Only a third of rural settlements were included in united territorial communities", available at: <http://agravery.com/en/posts/show/lise-tretina-silskih-naselen-punktiv-uvijisli-do-otg> (Accessed 18 October 2019).
12. Plotnikova, M.F. (2018), "Strategic foundations of rural development in the conditions of decentralization of power", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol.17, no. 2, pp. 43-46.
13. Rossokha, V. and Plotnikova, M. (2018), "Development of rural territories of Ukraine in the conditions of decentralization of management: state, problems, prospects", *Ekonomichniy dyskurs*. International scientific journal, vol. 4, pp. 42-53.
14. Tkachuk, A. (2016), "On the anchor point and opportunities for rural development", available at: <http://www.csi.org.ua/pro-yakir-nu-tochku-ta-mozhlyvosti-silskogo-rozvytku/> (Accessed 22 December 2019).
15. Tomashuk, I. V. (2017), "Problems and prospects of rural development management", *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 3, no. 5, pp. 214-220.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2020 р.